

Locuinti'a Redactorului

si

Cancelari'a Redactiunii

e in

Strat'a tragatoriului [7.3-
vésztosa], Nr. 6.

Scrisorile nefrancate nu se voru
primi decat numai de la corespon-
dinti regulari ai „Federatiunii.”
Articlii tramisi si nepublicati se
voru arde.

FEDERATIUNEA

Diurnalu politicu, literariu, comercialu si economicu.

Va esi Mercuri-a, Vineri-a si Dominec'a.

Pretulu de Prenumeratiune:

Pre trei lune . . . 3 fl. v. a
Pre siese lune . . . 6 „ „ „
Pre annu intregu . 12 „ „ „

Pentru Roman'i a:

pre a. intregu 30 Fr. = 30 Lei n.
„ 6 lune 16 „ = 16 „ „
„ 3 — 8 „ = 8 „ „

Pentru inserctiuni:

10 cr. de linia, si 30 cr. taos'a tim-
brale pentru fiesce-care publica-
tiune separatu. In loculu deschis
20 cr. de linia.
Unu esemplariu costa 10 cr.

Pest'a, 22/10. sept., 1871.

Austri'a se afla de presinte in unu chaote mare. Inceputu erei dietale, inaugurata de ministriul Hohentwart, a datu espressionu solidaritatii perfecte si neconditionate a elementului nemticescu precum si tactiunii, ce voiesca a observá partii'a nemticesca constitutiunala. Nu mai incepe deci neci una indoieala, cá uniunea tuturor factoriloru contrari politiceii lui Hohentwart e fapta implinita, si acum'a ei se nesuescu d'in tote poterile d'a paralisa marea actiune a impacatiunii inceputa cu atát'a succesu. Dupa ce adeca nemtii d'in Austri'a superiora, Moravia si Carniola parasira dietele respective, veni rondulu si la nemtii d'in Boemia. In Prag'a, punctulu de gravitatie alu intregii situatiuni, se asteptáu d'in capulu locului demonstratiuni mari, cari intru adeveru au si intevenitu. Rescriptulu imperatescu emisu cátra diet'a boema contine in forma scurta dar' precisa recunoscerea dreptului publicu alu Boemiei. Deci contra acestei recunoscere e indreptatu si protestulu nemtiloru, prin care acesti-a si-motiveza esirea loru d'in diet'a boema. Protestulu d'in cestiune a estu d'in pen'a fostului ministru-presiedinte alu Austriei, cavalerulu Hasner, si e o opera demna de politic'a de apesare a acestui barbatu de statu.

Manecandu de la declaratiunea, cá nemtii Boemiei voiescu pacea interna, dar' numai una astu-feliu de pace, care porta in sine garanti'a unei existentie binefacutorie atátu pentru imperiu, cátu si pentru partile lui, protestulu declara, cá precum pana aci, asié si in venitoriu nemtii totu-de un'a voru combata politic'a guvernului, carea, de-si in forma lasa neatinsu dreptulu constitutiunala existente, vatema inse spiretulu constitutiunii si garantiile poterii unitarie a imperiului. Acum'a inse — continua protestulu — guvernulu a luat u pusetiune, carea nu contine recunoscerea chiara a basei de dreptu ce trebuie pretinsa de la unu guvern, care cere participarea nemtiloru la solvearea cestiuniloru de dreptu publicu. In fine protestulu inchiaia cu declaratiunea: „Noi nu potemu si neci vomu intinde man'a unei politice, carea sta in contradictiune cu convingerile nostre austriace, cu sentimintele si interesele nostre nationale si cu detorintele nostre cele mai sante. Dreptu-ace'a ne vedemu constrinsi a declará, cá n u potemu participá la desbaterile ulterioare ale dietei, si protestám in numele poporatiunii representata prin noi contra tuturoru concludeloru ei, cari pote aru trece preste competinti'a constitutiunale a dietei, séu nu s'aru aduce intre marginile formeloru prescrie prin constitutiune. — Precum se vede lupt'a constitutiunala in Cislaitania se continua cu una vehemintia fara parechia in istori'a Austriei, de altmintrele forte avuta in totu felulu de crise, si tristulu meritu, cá s'a provocatu acestu chaote e de asta-data alu nemtiloru. Tempulu ni va areta, pana unde o voru duce nemtii cu opusetiune loru — probabilu la absolutismu.

Cestiunea Croatiei cauzeza multu necasu guvernului ungurescu. Diurnulu „Ungarisch. Ll.“ afla d'in fonte siguru, cá in urm'a unei invitatiuni directe, banulu Croatiei, bar. Bedekovics, comisariulu regescu, maresialulu campestru Rosenzweig, consiliariulu Suhaj si toti comitii supremi d'in regatulu triunitu au sositu dílele trecute in Bud'a, si s'aru consultatu impreuna cu dlu Andrassy in privinti'a desvoltarii amenintatorie, ce a luat-o in septemanile d'in urma afacerea Croatiei. Fructulu acestoru conferintie e, cá in urm'a unei resolutiuni mai inualte, datata d'in 15. l. c., deschiderea dietei croate-slavone s'a aménatu pre 15. ianuariu 1872. Caus'a acestei mesure drastice e usioru de gácitu, — ea consiste in impregiurarea, cá guvernulu ungurescu i-a parutu pre grava dificultatea d'a lupt'a contra unei opusetiuni nationale in Zagrabia si totu-de-una-data si contra opusetiunii d'in camera Ungariei, carea cresce pre dí ce merge, — deci espedientulu celu mai accomodatu fu prorogarea dietei croate. Se intielege, cá acésta aménare a causatu in Zagrabia amariune mare, carea preste putieniu se va manifestá

in proteste, petitiuni si in una deputatiune la imperatulu. — Diurnulu guvernamentalu „Reform“ vré a scl, cá conferintie d'in Bud'a in afacerea Croatiei au urmatu d'in cauza, cá in urm'a rezultateloru alegeriloru d'in Croatia, toti reprezentantii guvernului croate s'au datu demisiunea, inse ministrulu-presiedinte ungurescu Andrassy nu a primitu-o.

Reprezentantii francesi si-au inceputu feriele, cari voru durá pana la 4. dec. Inainte de prorogare, Adunarea natiunde avu d'a delibérá, cá ultimulu obiectu alu petratárilor sale, conventiunea inchiaia cu cont. Amim, reprezentantele guvernului nemticescu. Acésta conventiune se díce cá contine favoruri mari pentru Franci'a. Projectulu presintatu Adunarii natiunale de ministrulu pentru afacerile esterne propune, cá contra-servitiu d'in partea nemtiloru pentru concessiunile vamale ce are a li accordá Franci'a, evacuarea departementeloru Aisne, Aube, Cote d'Or si Inra, precum si reducerea truppeloru nemticescu de ocupatiune la 50.000 fetiori. Conformu conventiuniloru de pace, evacuarea numiteloru departemente si acésta reducere a truppeloru de ocupatiune voru urmá numai dupa solvearea definiti'a a patru-a de miliardu, terminulu carei a espira, precum se scie, numai in 1. maiu 1872. — Dupa una discutiune viua, Adunarea accepá mai cu unanimitate conventiunea d'in cestiune, si asié, ratificandu-se acésta si d'in partea guvernului nemticescu, pana la solvearea definiti'a a celoru cinci miliarde spesse de resbelu voru mai remané ocupate numai departementele Marne, Ardennes, Haute-Marne, Meus'a, Vogesii, Meurthe, precum si fortareti'a Belfort d'imperuna cu territ oriulu seu.

D'in Transilvani'a.

Correspondintia dedicata d-lui ministru de justitia Stefanu Bitto.

Foi'a officiosa d'in 19. l. c. publica denumirile presiedintiloru de judecatoria. Cine d'intre romani ar fi avutu ce-va sperantie esagerate in privinti'a respectarei natiunalitatii romane d'in partea celoru de la potere, si asta data, cá totu-de-un'a s'a potutu desamagi pre deplinu.

Dlu ministru Bitto, carui-a i place a crede, cá elu in diet'a Ungariei represinta unu cercu alegu-toriu romanu d'in Transilvani'a, se pricepe de minune la ignorarea dreptatii si ecuitatii. spre a caroru-a aperare nu numai e chiamatu ci si deobligatu. D-sa se pricepe bine la nerespectarea legei, nu numai acelei ratiunale, care trebuie sé fia incuibata si in anim'a sa, ci si a celei facute de elu si consangeniului sei, domni ai situatiunii.

S'a vorbitu si s'a scrisu multu despre aceea, cá la denumirile presiedinteloru si judecatoriloru, nu mai interesele justitiei sé voru tiené in vedere. S'a dísu si afirmatu, cá la denumiri servitiile politice, protectiunile si alte cercustári accidentale nu voru avé rolu, ci numai copacitatea, calificatiunea, caracterulu nepetatu, diliginti'a si activitate voru fi respectate, fara privire la natiunalitate si confessiune.

Denumirile publicate inse, ce ne atingu pre noi romani, ér' ni dau dovedi apriate cá totu-de-un'a, cá cei dela potere sunt nesce fraseologi renumiti si cum cá a crede neconditionatu afidáriloru, promisiuniloru si asecuráriloru diplomatice ale loru, ar fi o simplicitate demna de compatimitu.

Multiamita D-lui ministru de justitia, cá nu ni-a clatinatu in credinti'a si convingerea ce o aveamu despre cele audite si promise de D-sa si consangeniului D-sale de la potere.

Asié credemu, cá prin lovirea in fatia a dreptatii, ecuitatii si a legei, precum si prin ignorarea si insultarea facuta si de asta-data natiunalitatii romane, Dlu ministru cu colegii sei d'impreuna ni-a facutu unu servitiu bunu causei nostre nationale, a desceptatu d'in ratecire pre acei-a, cari nesoiindu ce facu, vorbescu despre infratire si impacatiune cu magiarii, cari la aceste sunete fara intielesu respendu cu o contemnare si despretiu.

Dlu ministru de justitia si colegii sei ni-a datu de scire prin preterarea barbatiloru nostri de specialitate, cum-cá noi romani dupa conceptulu Dumni'a-loru nu suntemu factoru de statu, nu ponderámu politicesce nemica, conlucrarea séu neconlucrarea nostra la consolidarea statului si binelui publicu nu e necessaria, si pentru aceea neci nu afla de lipsa a primu infratirea si impacatiunea oferita loru de unii corifei de ai nostri.

O lectiune si doctrina forte escelenta pentru acei-a, cari nu de multu inceputa a buciná infratirea si impacatiunea „neconditionata“ cu magiarii.

Repetandu-ni multiamita cátra Dlu ministru pentru servitiulu ce ni face causei nostre politice, sé-mi permita a me ocupá câte-va momente de denumirile D-sale.

Precum m'am informatu de la mai multi cunoscuti si amici ai mei, la posturile de presiedinti au concursu si cáti-va romani capaci, calificati si harnici in tota privinti'a

Daca ar' fi urmatu dlu ministru si consocii principieloru loru professate, cá numai capacitatea si calificatiunea voru fi considerate, atunci acei romani nu, pentru cá se tienu de natiunalitatea romana, ci pentru cá sunt demni si indiestrati cu tote calitatile recerute, aru fi trebuitu sé fia aplicati de presiedinti.

Inse éta consecinti'a admirabila a dlui ministru, nu numai ignorá totalminte pre romanii cei cu multu mai calificati in comparatiune cu alti concurenti, ci insultá si batjocuri pre intrega natiunea romana, netienendu-o demna cá sé denumésca siefi de sangele ei baremu la acele judecatorie, pre a caroru-a teritoriu locuiescu curatu romani séu intr'o majoritate preponderanta.

D'intre 86 presiedinti denumiti pana acum, d'in natiunalitatea romana, care in Ungari'a si Transilvani'a numera aproape 3 milioane de suflete, s'au numitu 4, dí patru presiedinti, in Nasaud, Abrudu, Bai'a-Mare si Borosiu-Ineu! Frumosa proportiune! Frumose prospecte pentru romanii, cari cu totu dreptulu aru poté aspirá la posturi de procurori séu judecatori!

Dlu ministru si consocii nu numai desconsidera pre romani, fara neci unu remorsu si scrupulu, ci se dispenséza si de tienerea legei aduse de legislatiunea tieresi si dispusetiunea §. 4. a art. de lege IV. d'in annu 1869, care ordina respectarea natiunalitatiloru de pre teritoriulu judecatorescu respectivu, o declara prin fapta de nulla.

Daca dreptatea si ecuitatea naturala nu ne pote scuti in contra insultatiuniloru celoru de la potere, am acceptá, cá baremu legea positiva sé ni intinda garanti'a in contra arbitriului.

Ori e legalu cá unu districtu curatu romanescu, cum e pentru esemplu alu Fagarasiului, sé aiba unu presiedinte de judecatoria neromanu? E dreptu si ecuitabilu, cá presiedinti actuali romani a judecatorieloru urbanali, comitatense si districtuale d'in Transilvani'a sé fia delaturati, si aplicati in loculu loru nesce omeni, cari nu pentru cunoscintiele loru speciale, ci numai prin legature familiare, nepotismu, au ocupatu posturile, in cari i-a afflatu denumirea ministrului? Unesce-se cu pretinsulu semtiu de dreptate si ecuitate a dlui ministru si consocii, cá calificatiunea si harnici'a, numai pentru cá se afla in romanu, se fia despretiuita si ignorata in favorulu celoru ce se tienu de soiulu celoru de la potere? Credemu cá e superfluu respunsulu la aceste intrebári.

In Transilvani'a sunt inca de a se numí 5 presiedinti: In Turd'a, Aiudu, Alb'a-Juli'a, Mediasiu si Sighisior'a. Suntemu convinsi cá dlu ministru de justitia nu ne va clatiná in credintiele si convingerile nostre, cari ni le-am formatu cu mai multe ocaziuni despre procederea nedrepta si vatematoria a celoru de la potere facia cu romanii.

Presupunemu a priori cu tota securitate, cá d. ministru si consocii voru dovedi, cá in fundulu regiu, unde romanii sunt in maioritate, nu potu fi romani presiedinti de judecatoria, ci numai sasi; asemenea si pre teritoriale comitateloru transilvane numai magiarii au privilegiulu de a fi siefi ai justitiei.

III.

Asemenea disproporțiune există și la capacitatea electorală, pre cându nobilii alegu fără privire la avere, er' fostii iobagi cu censu de 8 fl. 40. cr.

Dupa conscripțiunea d'in anul 1869 numerulu alegatorilor conscriși in comitatele transilvane, in scaunele secuiesci și in cele doue districte confinari a facutu 81,464 și aci avemu sè amentim, că conscrierea s'a intemplatu dupa comune: fostii iobagi s'au inscriși d'in C. adeca d'in tabel'a de dare, er' nobili in urm'a fassiu-nei comitetului comunale.

D'intre acei 81.464 de individi astfelii conscriși 70,770 sunt nobili, 10,694 nenobili, adeca nenobili facu numai $\frac{1}{4}$ a totalității alegatorilor. — Si ce e caus'a acestei mari disproporțiuni? Respunsulu e de totu simplu. Censulu de dare directa 8 fl. 40 cr. stabilitu pentru comitatele transilvane, scaunele secuiesci și pentru districtulu Fagarasiului e prea mare, spre motivarea carei-a sè fia ortatu a aduce urmatoriile:

In comitatele transilvane, in scaunele secuiesci și in districtulu Fagarasiului s'au eliberatu 173,781 de iobagi cu 2.144,574 jugere de pamentu cultivatu — necomputandu aci partea ce li compete d'in paduri și pasciunile comuni, adeca dupa calculu de midilocu fia-care iobagiu cu câte 11 jugere.

Daca in Transilvani'a ar' indreptati la alegere de deputatu pre fostii iobagi, patrariulu ($\frac{1}{4}$) de sesiune d'in Ungari'a, sèu posesiunea de pamentu correspundietoria acelei-a, atunci in comitate, scaunele secuiesci și in districtulu Fagarasiului ar' fi celu pucinu 65,000 de alegatori, dupa ce in tier'a ungresca celu mai micu patrariulu ($\frac{1}{4}$) de sesiune sèu posesiunea correspundietoria acelu-a face $7\frac{1}{2}$, er' celu mai mare 15 jugere, candu totu-si in Transilvani'a, de-si acei 173,781 de iobagi eliberati un'a cu alt'a posedu câte 11 jugere, d'in ei numai 7857 sunt alegatori, la care adaugundu-se reprezentantii comunali cari facu 2837, numerulu totalu alu nenobililor face 10,694, si acèst'a e prea naturalu, dupa ce la ace'a, că cine-va sè platesca 8 fl. 40 cr. dare de pamentu (impositu fonciaru) se recere, că sè aiba 30—40 de jugere de pamentu cultivatu, adeca de patru-ori atâ't'a câtu posedu in tier'a ungresca celu cu unu patrariulu ($\frac{1}{4}$) de sesiunea cea mai mica si de doue-ori atâ't'a, câtu celu cu unu patrariulu ($\frac{1}{4}$) de sesiunea cea mai mare.

Acèsta afirmatiune si-are motivulu acolo, că in Transilvani'a venitul curatu de midilocu alu aratureloru e 2 fl. 22 cr. er' celu-a alu fenatielor 3 fl. 37 cr.; — prin urmare, daca cine-va are 24 jugere de pamentu aratoriu cu 2 fl. 22 cr. si 6 jugere fenatiu cu 3 fl. 37 cr. venitu curatu, nu e alegatoriu, pentru că venitul curatu 30 jugere fiindu numai 78 fl. 30 cr. nu platece cele 10 % dare in suma de 8 fl. 40 cr.

Acuma inse sè vedemu câte jugere de pamentu cultivatu posedu nobilimea, care si-eseceza dreptulu celu mai frumosu politicu, adeca celu-a de alegere prin 70,770 alegatori?

Pamentulu totalu cultivatu alu Transilvaniei face 3.783, 969 jugere.

D'in acestu-a Nasaudulu si scaunele sasesci posedu 710,000 jugere, cele 18 orasie investite cu dreptu de a tramite deputatu deosebitu au 60,000 jugere, in suma 770,000 de jugere, prin urmare remane pre comitate, scaunele secuiesci și pre districtulu Fagarasiului 3.013,969 de jugere. Fiindu că, cum amu aretatu mai susu, fostii iobagi in comitate, scaunele secuiesci și in districtulu Fagarasiului posedu 2.144,574 de jugere pamentu cultivatu, despre ce se poate convinge ori cine d'iu insinuarile de desdaunare, pamentulu cultivatu intregu aflatoriu in manele nobilimei face 869,395 de jugere, adeca nobilii au cu 1.275,179 de jugere mai pucinu de câtu fostii iobagi, dar' pentru ace'a ei totu-si dau cu 60,076 mai multi alegatori, de câtu fostii iobagi; firesce pentru ace'a, pentră că câtu e lumea de larga numai constitutiunea ungresca asecura privilegie nobilimei neposionate, fără că in parlamentulu ungrescu d'intre 400 de deputati sè se fia aflatu macaru unulu, care se propuna stergerea acestui privilegiu rusnatoriu. Si acum sè vedemu ce rezultat are acèsta disproporțiune? Acè'a, că intro comuna sunt 600 de alegatori nobili, d'intre acei-a inse numai 4 insi platescu mai multu de câtu 8 fl. dare directa, — intr'alt'a d'in 160 de nobili numai 9 insi platescu 8 fl. dare directa, darea directa a acelor-a-lalti nu ajunge la 4 fl., er' cei mai multi numai d'in audiu cunoscu darea pamentului, dupa ce nu a pamentu. D'in contra sunt comune, in cari 70 de iobagi eliberati posedu 2100 jugere de pamentu cultivatu, dar' pentru ace'a, fiindu că numai 6 insi platescu mai multu de 8 fl. dare directa, numai 6 insi eserceza dreptulu de alegere, va sè dica, pre candu in comitatele comitatense s'a ascuratu influinti'a celor ce platescu mai multa dare, pre atunci la alegerile de deputatu clasea posesorilor este apesata prin nobilii neposionate, o astu-feliu de anomalie, la care sèmennu nu aflam in tota lumea, pentru a invederă pre deplinu acèst'a

anomalie sè ni fia permis a scote aci partea relativa la comitatele transilvane și la scaunele secuiesci d'in aretarea statistica a alegatorilor conscriși pentru efeptuirea alegitoru de deputati la diet'a ungresca d'in anul 1869.

		dupa art. de lege II. 1848. clusianu că alegatori:	
		cu 8 fl. 40 cr. dare	representantii comunali
1	Cottulu Albei-de-josu	1861	1385
2	" Solnocului	5255	590
3	" Dabacei	2595	717
4	" Albei-de-susu	597	208
5	" Uniaderei	3737	392
6	" Clusului	2454	1050
7	" Cetăti de balta	965	780
8	" Turdei	3196	1392
9	Distr. Fagarasiului	2989	329
10	Scaun. Agrișului	2755	40
11	" Csik	12849	100
12	Trei scaune	9604	311
13	" Muresului	9671	240
14	" Odorheiului	12208	43

Si acum provocamu pre acei domni, cari voiescu a sustiené si mai departe articolulu II. 1848 clusianu, că sè convinga pre publiculu cetitoriu, cum-că in Transilvani'a e reprezentantia poporale, documenteze, că in Transilvani'a nu nobilimea monopolizeza dreptulu electoral, si daca voru reusi, si noi capitulam.

IV.

S'au indatenatu inse a dice, că nobilimea in Transilvani'a platescu mai multa dare de pamentu de câtu fostii iobagi. Dreptu-ace'a aflamu de necesariu a aretă si ace'a, că acèsta afirmatiune e o insielatiune.

Darea totale dupa pamentu a Transilvaniei face 1.316.147 fl.

D'in acèst'a districtulu Nasaudulu si scaunele sasesci, unde nu e nobilime, platescu 262,087 fl., cele 18 orasie investite cu dreptu de a tramite deputatu platescu 54,810 fl. nobilimea platescu 310,134 fl., nenobili platescu 689,116 fl.

Acesti numeri asfidera marturescu, că in Transilvani'a nenobili platescu de doue-ori atâ't'a dare de pamentu, că nobilimea.

D'in aceste asié dara se vede, că, daca luamu de base electorale sèu numerulu locuitorilor, sèu teritoriulu de pamentu cultivatu ori darea pamentului, fost'a iobagime transilvana e in avantaju.

(Va urmă.)

Camer'a reprezentatorilor Ungariei.

Siedinti'a de la 20. sept. 1871.

Presiedintele Paulu Somssich deschide siedinti'a la 12 ore meridiane. D'intre ministri sunt de facia: Andrassy, Tóth, Bittó, Wenkheim, Pauler și Pejacevicu.

Dupa cetirea si autenticarea protocolulu siedinti'e d'in urma, presiedintele anuncia mai multe petitiiunii juridictiunarie, cari se transmittu comisiunii petitiunarie.

Ministrulu de comerci, industria si agricultura, Ios. Szlavý presinta modificatiunile la proiectulu de lege industriaru, cari modificatiuni au devenitu necesarie prin legea comunale. Se voru tipari si distribui.

Danielu Irányi, avendu in vedere, că in foi'a oficiale croata a aparatu dilele treute una publicatiune, prin carea diet'a croata se amena până in 15 ianuaru viitoriu; considerandu, că acèsta dieta, dupa ce s'a conchiamatu odata, acum era-si se amena; considerandu, că aceste accidente au au unu interesu immediatu si pentru diet'a magiara, de-orace diet'a croata si-tramite reprezentantii, sei in diet'a ungară pentru desbaterea afacerilor comune, si acesti reprezentanti, conformu legii de impacatiune, si-tieniu locurile lor in diet'a magiara chiaru si in casulu candu diet'a croata s'ar dissolve sèu prorogă până ce acèst'a tramite reprezentanti noui; considerandu inse, că in urm'a acestei noue prorogari diet'a croata nu pote alege reprezentanti noui, si astfelu la deliberearea afacerilor comune voru trebui sè colluce până atunci reprezentantii acei-a, cari nu mai au increderea tieri, prin ceea ce se pericliteza cointelegerea atâtu de dorita intre aceste doue natiunei sorori, — adreseza dlui ministru-presiedinte urmatori'a interpellatiune:

1. Este autentica publicatiunea mentionata. relativa la prolongarea dietei croate? 2.) Daca da, are dlu ministru vre-o parte la efeptuirea ei? 3.) Cari sunt motivele, cari l'au indemnatu sè consilieze pre Maj. Sa la unu asemenea decretu?

Iuliu Benedek (asié numitul deputatu alu Fagarasiului) inca face una interpellatiune către ministrulu de interne. Dsa adeca, avendu in vedere §. 4 alu art. de lege 4 d'in 1848, dupa care ministerulu magiaru este indetoratu a luă tote mesurile necesarie pentru deplin'a executare a uniunei Transilvaniei cu Ungari'a, intreba pre ministrulu de interne daca are de cugetu că, dupa executarea organizatiunii juridictiunilor transilvane, sè desfiinteze commissariatulu regoscu de acolo, si astfelu sè introduca și in Transilva-

ni'a sistemulu juridictiunariu de guvernare d'in cele-lalte parti ale Ungariei.

Asemenea si Ignatiu Helfy interpelleza pre ministrulu de interne: daca are Dsa cunoscintia, că in diametetea prima a lunei lui iuniu s'au arestatu 38 lucratori, d'intre cari una parte s'au esilatu d'in tiera, altii s'au eliberatu, er' 28 se tienu inca si acum in inchisore; 2) daca are cunoscintia, apoi sè arete, că d'in ce motivu, pentru care crima si pre basea carei legi s'au facutu tote aceste. — Interpellatiunile se voru comunică ministriloru concerninti.

Dupa ce notariulu Petru Mihályi publica rezultatu alegerii unui membru in comisiunea judiciaria (a opt'a), camer'a trece la ordinea d'ilei si adeca: la alegerea unui membru in comisiunea a siesea judiciaria. Resultatulu se va publică in siedinti'a viitoria, si astfelu

Siedinti'a se redica la 1 $\frac{1}{2}$ ore d. m.

Reportulu Comisiunei

asup'a

manuscriptelor d'in traductiunea comentarielor lui „Iuliu Cesare“ de Bello Gallico.

(Urmare)*

MS. LIT. A.

Lib. VII. §. XVIII.

Candu acum turnurile se apropiassera de rampar, *) Cesare află de la prisioneri *) că Vereingetorige consumendu furagiulu, *) stramutasse taber'a sa mai in apropiare de Avaricu si că insocitu de callarime si de pedestri usiori, cari erau depresi a se luptă intre callari, purcesesse a intende curse in acea parte unde credea că ai nostri erau sè vina a dou'a d' pentru furagiu.

Informatu despre acèst'a, Cesare purcede in tacere pre la mediulu noptii si ajunge demaneti'a la taber'a neamiciloru.

Ei aflandu indata prin eclerorii*) loru despre apropiarea lui Cesare, ascunsera in dessimea paduriloru carele si bagagiile si asiediara tote trupele*) loru in ordine de bataia in unu locu deschisu si redicatu.

Cesare insciintiatu despre acèst'a ordona a lassá **) repede bagagiile intr'unu locu si a prepará armele.

*) Tote cuvintele subliniate sunt nisce neologisme francesce, cari trebuescu inlocuiti prin originale romanesci sèu in lipsa prin termeni tehnici latini.

**) A lassá. — Conferri s'ar traduce mai bine prin a stringe la unu locu.

MS. LIT. B.

Lib. VII. §. XVIII.

Pre candu se apropiau turnurile de muru, Cesare află de la prisioneri *) că Vereingetorige, gatandu *) nutretiu la *) s'au mutat u castrele *) aproape de Avaricu, si că ellu, cu callarimea si cu pedestrii usiori destinați *) a se bate intre callareti, s'a dussu că sè se asiedie la prada in unu locu, *) unde cugetă că ai nostri voru veni d'iu'a urmatoria pentru furagiare.

Cesare aflandu despre acèst'a, plecă la mediulu noptii in linisce, si demaneti'a ajunge la castrele inimice *).

Inimicii *) aflandu numai de câtu de la exploratori despre venirea lui Cesare si-ascunsera carele si bagagiile *) in una padure désa, era trupele si-le asiediara pre una colina gola.

Cesare, aflandu acèst'a, dă numai de câtu ordine a aduná bagagiile, si a se pregati de lupta,

1) Gallicismu.

2) Provincialismu, care aduce confusiune in frase.

3) Cuventu romanescu nimeritu.

4) Locutiune fericita.

5) Espressiune nrpropriu pentru a traduce vorb'a latinesca comessent.

6) Lipsa de eufonia.

7) Repetitiunea cuventului „care“ trebía inlaturata, de vreme ce chiaru testulu latinu dice illi.

8) Neologismu incorrectu.

9) De ce nu locu in altu si deschisu? (loco edito atque aperto).

MS. LIT. C.

Lib. VII. §. XVIII.

Candu acum se apropiau turnurile de muru, află Cesare de la prisioneri *) că Vereingetorige, dupa ce s'a consumatu nutretiu, a venitu mai aproape de Avaricu, si cum-că d'insulu cu cavaleri'a si cu pedestrima usioru armata, care se indatená *) a luptă intre callareti, a mersu cu scopu de a pune cursa acolo, unde cugetă că voru veni ai nostri in d'iu'a urmatoria pentru că sè adune nutretiu.

Aflandu despre acestea Cesare plecă pre la mediana noptie *) in tacere si ajunge demaneti'a inaintea castrelu *) inamicu.

*) Vedi Nr. 92 si 93 ai „Fed.“

Inimici¹⁴⁾ prinesploratori...¹⁶⁾ iute despre apropierea lui Cesare si-ascunserea carele si bagagiulu¹⁶⁾ loru in padurele mai dese¹⁷⁾ si cu tote trupele luara puseiune pre unu locu redicatu si deschisu.

Dupa ce s'a incunoscintiatu Cesare despre acést'a demandá¹⁸⁾ sè depuna sarcinele la una-lalta¹⁹⁾ si sè stèe gat'a de batala.

¹⁰⁾ Neologismu insocitu si pedantescu.

¹¹⁾ Neologismu justificabile numai prin radicalulu seu romanescu.

¹²⁾ Insemnéza punctulu cardinalu nordulu si nu mediulu noptii.

¹³⁾ Neologismu reu adoptatu in form'a singularia.

¹⁴⁾ Acea-si observatiune ca la Ms. B.

¹⁵⁾ . . . cuventu uitatu la prescriere.

¹⁶⁾ Cuventulu bagagiule unu gallicismu.

¹⁷⁾ Fidelitatea essagerata a traductiunii strica aci intiellesulu trasei.

¹⁸⁾ Impresiune pucinu usitata.

¹⁹⁾ Provincialismu.

MS. Lit. D.

Lib. VII. §. XVIII.

Candu acum turnurile erau apropiate cátra²⁰⁾ muri, de la prinsi intielege Cesare, cá-lui Vercingetorige gata ndu-i-s²¹⁾ furagiulu, a venitu mai aproape de Avaticu, si cu cavaleria si pedestrii usioru armati, cari s'au indatinatu a combate printre callareti, ellu insu-si s'ar' fi dussu la panda acollo, unde crede, cá ai nostri in dñu'a urmatoria voru veni spre a duna nutretiu.²²⁾

Audñdu acést'a la mediulu noptii pornesce fara scotomtu si demanct'a ajunge la taber'a alieniloru.²³⁾

Esti-a²⁴⁾ prin patrole²⁵⁾ informandu-se curendu despre venirea lui Cesare, carele si bugagiele salle le ascunsera in paduri mai dese, pre unu teren²⁶⁾ redicatu si deschisu si insirara tote cetele in linia de batala.

Acést'a reportandu-i-se lui Cesare, dá ordine, cá sè depuna pacurile²⁷⁾ iute la unu locu si sè stèe cu armele gat'a.

²⁰⁾ Prepositiune care nu e la locul sen.

²¹⁾ Provincialismu.

²²⁾ Candu acum . . . a aduna nutretiu. — Tota constructiunea acestei periode este vivosa.

²³⁾ Provincialismu, care nu si-are locu in stilulu gravu.

²⁴⁾ Forma vulgaria.

²⁵⁾ Strainismu desfiguratu.

²⁶⁾ Gallicismu.

— Esti-a . . . linia de batala. Intre membrele acestei periode lipsece legatura.

²⁷⁾ Cuventu strainu cu totul desfiguratu.

(Va urmá).

Oradea-Mare, 12. sept. 1871.

Comisiunea esmissa pentru pregatirea planului organizarei comitatense pre basea noiei legi municipale, joi, adeca in 7. sept., si-a substernutu operatulu la comitetulu comitatense plenariu, in a carui siedintia luandu-se acelu operatu la desbatere, voimu a impartesi momentele pentru noi romanii mai essentiale d'in acea siedintia. — Comisiunea esmissa a proiectatu, cá in comitatulu Bihorulni sè fia 2 vice-spani, — de-si mare parte a fostu contr'a, totu-si la vointia ducelui partitei stange centrale, adeca a Dnului Col. Tisza, s'a decisu cá sè fia 2 vice-spani. — Canonul romanu Nistoru, fiindu insarcinatu d'in partea comitetulu centrale romanu, a facutu urmatori'a motiune in siedintia comitatensa: officulu de vice-spanu II., cu atátu mai allesu se statoresce, cá prin acést'a sè se pota face destulu si pretensiunei natiunali a nemagiariloru d'in comitatulu, abie inse pronuncia aceste cuvinte, si de locu strigara fratii magiari „nemzetiség“ (natiunalitate), apoi incepu delu radicalulu Csanády si ducele Tisza, si cei mai ruginiti conservativi inca lu-atacara, cá la aplicarea in officiu nu pote servi al'ta de indreptariu, decâtu capacitatea, cá in Ungari'a toti sunt magiari, si in urma vice-spanulu I. Lud. Miskolczy, pre care lu numescu in comitatulu „iesnitu calvinu“, avú fruntea si ingamfarea de a dice, cá canonul Nistoru, prin astfelu de espressiuni atítia si conturba contielegerea si ordinea cea esemplaria, carea pana aci a domnita in comitetu, (intielegeti pitulirea romaniloru), deci mai multu sè nu attinga astfelu de corde; protestéza si opresce, in calitatea sa de vice-spanu, cá mai multu assemenea descoperiri sè nu se faca. Acést'a temeritate a iesuitulu calvinu inse fú eclatantu combatuta de dnulu Ignatiu Stupa, accentuandu, cá daca simplele dorintie ale unui individu inca sunt timbrate de agitare, atunci n'avemu ce cantá la acést'a corporatiune fratietatea si libertatea bucinate, totu-de-odata in numele romaniloru respinge acusa de atítiare si o arunca a supra dlui vice-spanu.

Dnulu protopopu Nic. Palladi inca reflectá dlui Miskolczy, cá sè se mai cobora de pre calulu trufiei, sè nu se totu incumete a impune cu starea-i oficiale, cá-ci nimene nu se va infricá de puseiunea sa.

Asemenea si Dlu prepositu Borbol'a inca a partenitu motiunea Dlui Nistoru, si astfelu trecu acestu episod, fara cá sè se fi primitu motiunea romanescá.

Alu doilea punctu, carele ne-a interessatu pre noi, a fostu vice-notariatulu comitatense, cá-ci comisiunea esmissa a propusu, cá alu V. vice-notariu sè fia traducatoriulu protocollulu siedintieloru comitatense in limb'a romana, — va sè dica, romanulu sè nu pota fi, decâtu numai alu 5. vice-notariu, acestu-a sè nu pota inaintá, ci sè remana totu de traducatoriulu, la acestu passagiu, totu dupa cointielegerea facuta in comitetulu centrale alu romaniloru, a luatú cuventulu Ioane Veresiu, assessoru comit., si a desfasuratu, cá in intiellesulu legi municipale comitetulu infintiandu are dreptulu de a decide, la dorintia unei partii d'in cinci, cá in ce limba sè se duca protocollele, deci sè nu se preocupe dispuseiunea unui corpu ce va fungá de aci incolu. Fratii magiari, cá politici cu desteritate, au intiellesu ce jace printre sire si s'au dechiaratu francu, cá d'insii sciu care este dorerea romaniloru; deci s'a facutu d'in partea loru motiunea, cá intre notari sè nu fia graduri de I, II., etc., ci toti sè fia egali, si sè-si imparta ei insi-si agendele intre sine. Acést'a motiune s'a si primitu, si asié cadíu motiunea Dlui Veresiu.

D'in aceste premerse se vede, cá comitetulu nostru centrale romanu si pana aci si-a desvoltatu actiunea sa, de-si intru mesura mai mica, dar' totu-si considerabile, si sperámu, cá daca ne va tiené dieulu in cointielegere sicomitele cercuale si-voru desvoltá tota poterea, vomu dá si noi semne invederate de viétia in comitatulu nostru; mai essentíalu este inse cá in comitetulu comitatense sè avemu baremu a cinci'a parte d'in membri, ce cu a-nevoia se va poté realisá pre langa tote cá cu numerulu facemu jumetate d'in poporatiunea comitatense; si ce este cauza? legea municipale, carea pentru natiunile nemagiare e funesta, cá-ci luandu numai comitatulu nostru Bihoru, unde voru fi 600 membri comitatensi, d'in acesti-a 300 voru fi virili, (cari platescu mai multa contributiune directa), ér' 300 alesi de comune, impartite la noi in 61 de cercuri allegatorie; intre virile abie avemu 10 membri romani cu cei reci cu totu; deci, cá sè avemu unu numeru de 120. (1/5 parte) ar trebui sè allega comunele 110 insi, ce inse nu se va poté efeptu, cá-ci comisiunea asié a impartitu cercurile, cátu unde numai a potutu intre comunele remane a amestecatu cáte un'a, doue magiare, séu pre doue, trei comune mice romanesci le-a adansu la una comuna mare magiara. Nenorocirea nostra este inse, cá romanii nostri mai pre totinderea s'au inserisu pre putieni de membri alegatori, in cátu d'in 20 de comune abie poté scote 230—240 de allegatori, la comunele magiare e contra, una-doue dau cáte 200 de allegatori, si apoi disproporitiunea acést'a face, de romanii la comitetulu infintiandu voru fi intru minoritate neinsemnata, si ni se poti intemplá, cá neci nu vomu avé potocollulu limbei romane la comitatulu, fiindu cá spre acést'a se recere dorintia a 1/5. d'in membrii comitetulu. Éta dara de o parte defectulu legi, de al'ta indifferentismulu romaniloru de a se inserie de allegatori.

Cu acést'a ocaziune am de a vi face cunoscutu, cá comitetulu centrale alu romaniloru constituindu-se, si-a alesu de presiedinte pre Dlu canonul Nistoru, de vice-presiedinti pre DD. Mironu Romanu si Iosifu Romanu, de notari pre DD. Georgiu Pop'a si Vas. Intiu, de cassariu pre D. Ios. Nistoru, éra pentru constituirea comiteteloru cercuali a fostu recercati la Beiusiu Dlu Parteniu Cosm'a, la Tinc'a Dlu Georg. Dringou, la Ceie'a Dlu Vas. Damsia, la Borodu. Dlu Nic. Pallady, la Lunc'a D. Samuilu Bota, si la Barcáu séu Eriu D. Nic. Vulcanu, d'in cari iuse pana acum'a numai D. Samuilu Bota a relatiunatu la comitetulu centrale insinuandu constituirea, si cerendu indrumatiumi, ulterioare. Am de a insemná, cá comitetulu centrale va tramite la fia-care subcomitetu list'a cercuriloru allegatorie, cu numerulu allegatoriloru si alu allegundiloru, cá asié de timpuriu sè se pota consolidá si orientá pentru fitoriele allegeri; credu cá pentru desemnarea membriloru ce sunt de a se allega prin romani, se va tiené una conferintia mai angusta, séu una siedintia a comitetulu centrale, la carea voru fi invitati si presiedintii comiteteloru cercuali.

Pote cá pre candu va ajunge epistol'a acést'a la Redactiune, presiedintii tribunaleloru voru fi denumiti, totu-si vi impartesiescu, cá pre aici se sustiene denumirea Dlui Gerardu Véghsö la Beiusiu, séu a lui Ionescu, altii vorbescu de Dlu Gozmanu. Celu d'antái si cestu de pre urma au mare trecere la fratii magiari pentru aderintia documentata cátra d'insii. Gustulu nostru ar fi „in medio veritas.“*)

*) In ceea cese atinge de publicarea presiedintiloru ati fostu profetu, fajmele inse v'au insielatu, cá-ci iepurile a saritu cu totul d'in alta tupa. Beiusiulu n'a avutu parte de nice unulu d'in acesti-a trei, ci de unulu alu patruea, alu carui nume pre romanescé este: Belitai Ferentiu. Singuru Dlu Véghsö (romanu?) este denumitu, si inca in serman'a patria a lui Hori'a, unde si lancelu si-a sfatu asilulu in nefericirea sa.

† Necrologu.) Ciclov'a romana in 2/1 septemvre 1871. In etatea cea mai frageda tenerulu barbati plinu de virtuti si inflacaratu de sentieminte natiunali Sav'a Petroviciu recte Petruca, clericu de cursulu III. in etatea vietiei, in etate abie de 22 de ani si in primul alu fericitei sale casatorie, dupa unu morbu forte scurtu fatalu, in noptea de 30. augustu st. v. si-a datu sufletulu in manile creatorului, lasandu in doliu pre numerosii consangeni si amici. Lu-plange unic'a sa fiica impreuna c'atristat'a sa socia, si mai profundu lu gelescu amatiu de parenti, cari tote le-au intrebutiatu spre fericirea fiului loru Petrecerea la odih'a eterna s'a severisitu cu mare pompa funebreale. La celebrarea servitiului de immortalitate a pontefiatu P. O. D. Iosifu Popoviciu, protopresviterulu Bisericeii-Albe, impreuna cu alti 7 preoti, precum si intregu corpu invetiatorescu d'in tractulu Bisericeii-Albe, coadunatu la conferintia in Ciclov'a munténa. Dlu Ioane Miu, clericu absolutu, a tienutu o cuventare funebreale, prin carea a stors lacrima de condolintia d'in ochii ascultatoriloru. — Bisericiu si natiunea a perdutu in d'insulu unu fiu bravu si demn, sè-i dicemu dar' cu totii fia-i tierin'a usiora! — Unu poporeanu.

*(Reportu anualu) despre gimnasiulu romanu gr. cat. d'in Beiusiu pre anulu scolasticu 1870/1. Numerulu totalu alu tineriloru immatriculati la acestu gimnasiu pre anulu 1870/1 este 259. Dupa confesiune, de unda se pote deduce si natiunalitatea, au fostu 104 gr. cat., 136 gr. orient., 16 rom. cat., 1 de confes. helv. si 2 israeliti. — La esamenulu de maturitate s'au insinuatu 29 de abiturienti, d'intre cari 26 s'au dechiaratu maturi, 1 s'a reieptatu si 2 au cadíutu. Bibliotec'a gimnasiuale are 1745 opuri in 2524 de tomuri; collectiunea zoologica, botanica si mineralogic' constá d'in 521 de bucati, instrumente fisicali sunt 130, etc. Bibliotec'a societati de lectura a tinerimeii gimn. constá d'in 256 de opuri in 311 tomuri. — D'intre binefaceriile institutulu in acestu anu scol. este de insemnatu, cá Pre-Santia Sa episcopulu Ios. Papp-Szilágyi a donatu societati de lectura 50 fl. v. a., ér' d'in fundatiunea nemoritoriului Vulcanu s'au provediutu cu pame preste intregulu anu scol. 75 de studenti seraci, d'in cea bine-meritatulu Nic. Zsiga 12 tineri gr. or. — Anulu scol. 1871/2 se va incepe in prim'a octomvre, ér' inscrieriile voru incepe cu trei d'ile mai inainte si se voru inchiaia cátu multu in 3. octomvre.

*(Una dorintia nevinovata.) Unu romanu d'in comitatulu Dobáeci cerculu Buzei, in Transilvania, ne roga a-i publicá urmatori'a dorintia a sa: „Ad Domne dñu'a restauratiunei, cá sè ne scapámu de szolgybireulu Felszegi Adam!“

Sciri electrice.

Viena, 20. sept. „Wiener Zeitung“ publica denumirea lui Prazak de substitutu alu locutenentulu d'in Moravia.

Praga, 20. sept. Intre cehi circuleza unta lista despre ministerulu boemu. Chotek ar avé sè conduca presidiulu, Clam administratiunea, Vielsky justitia. Pentru finantie nu e inca nime desemnatu.

Craguievatiu, 19. sept. Scupcin'a se deschise asta-di prin unu mesagiu alu regintiei, care accentua constitutionalismulu asigurat in Serbia si progressele economice. Mesagiuulu anunca proiecte importante si constata starea escelenta armatei. Cu privire la cestiunea caliloru ferate guvernulu se va nesu a stabili una contielegere cu Port'a Cartea veneta ce se va presentá va analisá participarea Serbiei la port'a de feru; mai departe s'a anuniatu unu proiectu cu privire la redicarea unui monumentu pentru principele Miobaiu.

Constantinopole, 20. sept. Russia acceptá de locu cererea Portei d'a-si desfintia potele sale; celelalte poteri, si anumitu Ostrungur'a, nu voiescu sè satisfaca dorintiei Turciei. — Noulu ministru de resbelu voiesce sè reorganizeza tota armat'a turcesca d'upa sistemulu prusescu. Crestinii inca voru trebui sè intre in servitiulu militaru.

Parisu, 21. sept. Prussia predara asta-di truppeloru franceze forturile de pre tiermurulu dreptu alu Seinei. Asta-di avú locu inaintea tribunalulu maritale processulu lui Rochefort. Acestu-a respinge veri-ce solidaritate cu commun'a. — Se dice, cá ambasadorele austriacu ar fi comunicatu lui Thiers una depesia a guvernulu austriacu, in carea se demustra, cá apropiarea Austriei cátra Germania nu involve neci una amenintiare contra Francei, ci ea insemna pacea generale, si cá Austriei i remane libertate deplina d'a contiuna relatiunile amicale cu republic'a franceza.

Propriet., edit. si red. respundiet.: ALES. ROMANU